

VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Pihenő matrózok, 1930 körül | Resting Sailors, around 1930

Olaj, vászon | Oil on canvas, 43,5 x 68,5 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Vaszary

Kezdő ár | Starting price: 16 000 000 Ft / 44 444 EUR
Becsérték: 24 000 000 – 30 000 000 Ft
Estimate: 66 667 – 83 333 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

- Moderne Ungarsk Malerkunst. Kunsternes Hus, Oslo, 1937.
- XXth Century Hungarian Art Works of Twenty-One Painters. London, 1939.
- Vaszary János-émlékiállítás. Katona József Múzeum, Kecskemét, 1968.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:

- Vaszary János és Vaszary Kolos.
A festőművész és az egyházfő találkozása az egykori primási nyaralóban.
A Magyar Nemzeti Galéria és a Vaszary Villa kiállítása. Balatonfüred, 2010. 115.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- Petrovics Elek-Kárpáti Aurél: Vaszary. Athenaeum Kiadó, Budapest, 1941., 65.
- Haulisch Lenke: Vaszary János. Képzőművészeti Alap, Budapest, 1978., 184. kép
- Plesznivny Edit: Vaszary János lappangó képei. In.: Artmagazin, 2006/4. 80.
- Wanted! Vaszary lappangó képei. In.: Artmagazin 2006/4, 80. oldal
- Az érsek és a festőművész. In.: Múzeum Café 2010. október-november, 72. oldal

Vaszary J.

1. Raoul Dufy: Halászsok magántulajdon

Vaszary János azon kevés művészeink egyike, akinek hosszú évtizedeket átívelő és több stílusirányzatot is felsorakoztatott életművének minden korszaka a mai napig szinte egyaránt népszerű mind a közönség, mind a gyűjtők körében. Szimbolikus, hogy életének kezdete a kiegyezés-re (1867), karrierje gyakorlatilag a modern festészet megszületésére (1880-as évek vége) esik, kiteljesedése pedig a Bethlen-féle konszolidáció évtizedeivel (1920-as, 1930-as évek) párhuzamos. Sohasem volt forradalmár, hanem inkább – ahogy Rabinovszky írja – egyfajta rendkívül

érzékeny szeizmográfhoz hasonlítható, aki jó érzékkel reagált a művészetben történő változásokra, és képes volt azokat a saját művészet-felfogása szerint alakítani, miközben mindvégig felismerhető maradt.¹ Mindig egyféle szintézist adta az adott kor művészetének s a kibékíthetetlen ellentéteknek. Megértő volt mindennel, mindenkivel szemben, amíg azok nem sértették a legalapvetőbb értékeket, amelyről megrázó háborús képei tanúskodnak, valamint kiállása a fiatal pályatársak mellett, amely végül a főiskoláról való elbocsátásához vezetett.² Vaszary volt

mégis a rendszerek „békés túlélője”, aki friss szeme és virtuozitása segítségével folyvást meg tudott újulni, és színes csodává (át)költeni a valóságot.

Haulisch Lenke Vaszary 1930-as évekbeli, fehérialapos korszakának festményeit a témájuk alapján négy csoportba osztotta: portrék, csendéletek, metropolisz- és strandképek. Ezekben a művekben a festő megalkotta a modern ember egyik prototípusát, aki a kor technikai lehetőségeit kihasználva szórakozik és pihen, elegánsan öltözködik, életerős, karcsú és látszólag gond-

tan. Vaszary – Márfyhoz, Bernáthoz vagy Egyhez hasonlóan – többször utazott Olaszországba a húszas évek végétől. Kedvelt helyei Nápoly, Taormina, Alassio vagy Rapallo sziklás tengerpartjai, melyek számtalan vázlatának, rajzának és festményének élményanyagát szolgáltatják. A jelzések, dátumozásokból feltűnik, hogy a nagyobb kompozíciók megfestéséhez már otthoni műtermében fogott hozzá. Nem törekedett a topográfiai hűséghez, még ha a gyorsan felkanyarított hegyvonulatokból, kivágott öblökből fel is ismerhetőek a tájak, in-

kább az önfelelt élmény, az ember, víz, levegő és napfény együttes játékának megragadása és visszaadása volt a cél. Egyre tömörebben fejlette ki mondanivalóját, stílusát a dekoratív szín- és vonalvezetés mellett egyféle redukcionista szemlélet jellemzi.

A strandképeinek állandóan visszatérő alakja a matróz, aki hol staffázsszerűen elvegyül a vakációzó tömegben, hol pedig a képek főszereplője lesz. Vaszary sohasem munka közben ábrázolja, hanem magabiztosan és ráérősen, aki épp la-

2. Vaszary János: Fehér hajó
(Strand, Strandélet Alassioban), 1939
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

zít, élvezzi a gazdag turisták közelségét, ugyanakkor eltér tőlük uniformizált öltözködésében, napbarnított bőrrel. *A Pihenő matrózok* témája az előbb említett tengerész, aki ötödmagával, a nehéz fizikai munkásérettel mit sem törődve csevegnek a hajókorlátra támaszkodva. Vaszary nem akarja megkülönböztetni őket, szokás szerint tipizál, egy-egy jól elhelyezett lekerekített vonallal jelzi nyegle, játékos, de sötét karaktert.

Falkába terelődnek, csellengnek, hiszen nehéz eltölteni az üres órákat egy elzárt hajón. A szabadság e kénytelen, erőltetett érzetét a szűk kivágot, a magas horizont, a vízszintes vonalkázás és a tenger éjszínű kékje tovább erősítik. Vaszary mestere e kettősségnek: nem megy túl mélyre a pszichológiai emberábrázolásban, de rendkívül egyszerű eszközökkel képes mégis többet mondani. Olykor például a matróz voná-

saiban mintha magát idézné meg, mint utolsó festménye, a *Fehér hajó* (1939) esetében, ahol az önarcképekről is ismert vastag szemöldök és szűrős tekintet köszön vissza. Vaszary strand- és tengerképeinél a szereplők rendszerint háttal állnak a nézőnek, benne vannak az eseményekben, akárcsak a filmekben, látszólag tudomást sem véve a kameráról. A *Fehér hajó* c. képen viszont a matróz egyértelműen és dacosan kinéz a

képből, és állja a kíváncsi pillantásokat. Megkülönböztetett státuszát az is bizonyítja, hogy jól láthatóan elkülönül a női társaságtól a festmény jobb oldalára, evezőjével pedig szinte leválasztja a teret, s már-már kilép a képből. A háttérben elsikló hajót a legtöbbször a halállal hozzák összefüggésbe, és így a matróz alakja is plusz értelmet kap.³ *A Pihenő matrózok* megjárta több nemzetközi kiállítást, szerepelt Vaszary em-

lékkiállításán, Kecskeméten, 1968-ban; ezután azonban hosszú évekre eltűnt a látómezőből, és még a nagy 2007-es, grandiózus, a Nemzeti Galériában rendezett tárlaton is lappangó műként tartották számon. Végül a 2010-es években ismét feltűnt a műtárgypiacon.

FÖLDES LÉNA

¹ Rabinovszky Mária: A Magyar Művészeti Könyvtár új füzetei. In: *Nyugat* 1927/3. szám

² Vaszaryt több alkalommal is azzal vádolta a hivatalos kultúrpolitika a húszas évek végén, hogy túlságosan liberális oktatást folytat, az avantgárdral kacintgató fiatalokat kiállítat (pl. Kornissékat). Egyre inkább elmégesedett a viszony közte és a konzervatívok között (Karlovszky Bertalan, Bosznay István); a reformokat visszazorították a főiskolán, Vaszaryt és Csók Istvánt pedig elküldték az intézményből.

³ „Talán azon kísérteties fehér hajón ment el, amely utolsó képének háttérében úszik a titokzatos mélységek felé” – írja Kárpáti Aurél. In: Petrovics Elek-Kárpáti Aurél: *Vaszary*. Athenaeum, Budapest, 1941.